

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента, професора кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО

«Університет менеджменту освіти»

Рожнової Тетяни Євгенівни

на дисертаційне дослідження Уклеїної Лілії Анатоліївни

«Управління підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у закладах професійно-технічної освіти»,

поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертації обумовлена наявним соціальним запитом на високу професійну підготовленість адміністраторів сфери підприємства. Вітчизняні заклади професійної (професійно-технічної) освіти сьогодні мають значний потенціал для формування практичних управлінських компетентностей здобувачів освіти, що відповідають вимогам сучасного бізнес-середовища. Проте перед закладами професійної (професійно-технічної) освіти стоїть ряд викликів, пов'язаних зі змінами у сфері підприємництва, а також із вимогами до підготовки фахівців та реформування освіти відповідно до європейських стандартів (стор. 17 дисертації). Дану проблему науковці висвітлили не в повній мірі, тому обрана тема дисертаційної роботи Уклеїної Лілії Анатоліївни «Управління підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у закладах професійно-технічної освіти» є соціально затребуваною, належить до низки досліджень, значущих за науковою проблематикою, об'єднаною науковими положеннями управлінської діяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень і висновків. У процесі рецензування дисертаційного дослідження Уклеїної Лілії Анатоліївни нами було зроблено висновок, що авторкою здійснено вдалий підбір методів дослідження, що сприяли досягненню мети та вирішенню завдань дослідження. Їх виділення, обґрунтування, доцільність і логічність використання вказують на наукову зрілість здобувачки.

Сформульовані у дисертаційній роботі Уклеїної Лілії Анатоліївни теоретично та експериментально обґрунтовані положення, висновки

підтверджено опрацюванням наукових джерел українських та зарубіжних авторів і засвідчують достатню теоретичну обізнаність, наукову ерудованість авторки, її впевнене орієнтування у проблемному полі сучасних педагогічних досліджень.

Теоретичний аналіз проблеми управління підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у ЗП(ПТ)О розглянуто в руслі теоретичних концепцій українських дослідників та сфокусовано на визначенні базових понять «управління», «управління ЗП(ПТ)О» (стор. 31 – 32 дисертації), «професійна освіта», «професійна (професійно-технічна) освіта» (стор. 34 – 36 дисертації), «підприємництво», «адміністратор» (стор. 36 – 37 дисертації), «інформаційно освітнє середовище» (стор. 39 – 41 дисертації); висвітлені та проаналізовані авторкою у дисертаційній роботі положення логічно продовжено в подальших наукових розвідках. Визначені дефініції основних понять уможливили аналітичне виокремлення особливостей управління професійною підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва в освітньому середовищі закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Наукова новизна, теоретична й практична цінність результатів дисертації. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше розроблено, науково обґрунтовано та експериментально перевірено модель управління підготовкою майбутніх адміністраторів у ЗП(ПТ)О; визначено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови управління професійною підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва в освітньому середовищі закладу професійної (професійно-технічної) освіти; схарактеризовано ключові компетентності та навички, необхідні майбутнім адміністраторам сфери підприємництва, відповідно до змін, що відбуваються на ринку праці та в умовах сучасної економіки. Подальшого розвитку набули шляхи вдосконалення управління підготовкою майбутніх адміністраторів у ЗП(ПТ)О (стор. 21 - 22 дисертації).

Структурні частини дисертації логічно пов'язані між собою і становлять органічну єдність.

Основні положення дисертаційної роботи Уклеїної Лілії Анатоліївни можуть бути використані у закладах вищої освіти: для удосконалення змістового компоненту навчальних дисциплін освітніх програм підготовки фахівців з освітнього менеджменту та педагогічних працівників для ЗП(ПТ)О; для розроблення та вдосконалення навчально-методичних посібників; у процесі підвищення кваліфікації адміністративно-управлінського персоналу, викладачів, майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О. Отримані результати сформульовані у дослідженні, можна застосувати для самостійної освіти педагогічних працівників та для управлінців ЗП(ПТ)О.

Практичне значення наукового доробку Уклеїної Лілії Анатоліївни підтверджено впровадженням результатів дисертаційного дослідження в освітній процес ЗП(ПТ)О, про що свідчать довідки про впровадження результатів дослідження (довідки розміщено у додатках до дисертації).

Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Зміст дисертації викладено та оформлено відповідно до вимог, що висуваються до такого роду наукових робіт; основні положення дисертаційної роботи виконано з дотриманням структурного та змістового навантаження, наукової упорядкованості та виваженості викладу теоретичних положень та власних міркувань, що висловлюються в річищі теоретичних напрацювань, наукових концепцій українських учених.

У вступі доволі послідовно розглянуто та обґрунтовано актуальність теми дослідження; розкрито зв'язок роботи з науковою темою науково-дослідної роботи ДЗВО «Університет менеджменту освіти» «Науково-методичні засади підвищення ефективності державно-громадського управління неперервною освітою в умовах суспільних трансформацій в Україні» (державний реєстраційний номер ДР 0116U007183) (стор. 19 дисертації); сформульовано мету дослідження, що досягається покроковим виконанням завдань; сформульовано об'єкт, предмет дослідження, визначено методи дослідження; висвітлено наукову новизну отриманих результатів та їх теоретичне та практичне значення; наведено відомості про апробацію через участь у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

У першому розділі «Сучасні тенденції професійної (професійно-технічної) освіти в умовах соціально-економічних змін в Україні» Уклеїною Лілією Анатоліївною здійснено теоретичний аналіз управління підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у ЗП(ПТ)О (стор. 25 - 39 дисертації). На основі аналізу визначення понять ІОС різними науковцями, дисертантка запропонувала авторське трактування ІОС як комплексну структуру, в якій поєднуються: ресурси для доступу до інформації та інструменти для управління освітнім процесом, для здійснення освітньої діяльності (стор. 44 - 45 дисертації).

Лілією Анатоліївною проаналізовано переваги і недоліки існуючих інформаційних освітніх середовищ і сучасного стану інформаційних технологій та засобів телекомунікацій, що дало змогу виокремити принципи, які мають бути в основі створення ІОС (стор. 42 дисертації). Також надана ґрунтовна характеристика комплексному інформаційно-освітньому середовищу (КІОС) (стор. 61- 65 дисертації).

У першому розділі піднята проблема професійної (професійно-технічної) освіти в руслі сучасних соціально-економічних змін в Україні. Виокремлено важливий чинник запровадження в Україні Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості освіти в Європейському просторі та гармонізації освітніх систем, таким чинником є необхідність визнання здобувачів освіти як повноправних, компетентних та конструктивних партнерів в управлінні та забезпеченні якості освіти (стор. 87 дисертації).

У другому розділі «Особливості управління професійною підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва в освітньому середовищі закладу професійної (професійно-технічної) освіти» було визначено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови управління професійною підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва в освітньому середовищі закладу професійної (професійно-технічної) освіти (стор. 92 - 105 дисертації). Науково обґрунтовано необхідність застосування методу моделювання, що дозволило схематично відтворити та представити модель управління професійною підготовкою майбутніх адміністраторів сфери

підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (стор. 107 дисертації). Методичний супровід упровадження моделі забезпечено розглядом послідовних кроків, методик та інструментів, які дозволяють оптимально адаптувати обрану модель до конкретних умов закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Проведений SWOT - аналіз (стор. 153 - 167 дисертації), який показав, що сучасний ринок праці обґрунтовано висуває нові вимоги до кваліфікованих робітників, а саме високий рівень кваліфікації й професіоналізму, який є важливим чинником соціальної захищеності та професійного становлення особистості (стор. 128 дисертації).

У третьому розділі «Експериментальна перевірка моделі управління підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у ЗП(ПТ)О» здійснено експериментальну перевірку результативності розробленої моделі управління професійною підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (стор. 140 – 198 дисертації). Для підтвердження результативності розробленої моделі, дисертанткою чітко сформовано програму педагогічного експерименту, визначено загальну мету, етапи його проведення, мету кожного етапу та визначено очікуваний результат. У дослідженні контрольно-діагностичного блоку, а саме зовнішнього та внутрішнього середовища управління підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у ЗП(ПТ)О було використано SWOT- аналіз (стор. 153 -167 дисертації).

Достовірність отриманих результатів перевірялися за допомогою критерію узгодженості Пірсона.

Для участі в педагогічному експерименті було сформовано експериментальну і контрольну групи респондентів. Основні положення і результати дисертаційного дослідження впроваджено в закладах професійно-технічної освіти: ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти туристичного сервісу», ДНЗ «Шосткинський центр професійно-технічної освіти», Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти в Київській області, КНЗ КОР «Васильківський професійний ліцей», ДНЗ «Катюжанське вище професійне училище», ДНЗ «Чернівецький професійний

ліцей», ДНЗ «Богуславський центр професійно-технічної освіти», ДНЗ «Професійний ліцей м. Українки», ДПТНЗ «Броварський професійний ліцей», Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Чернівецькій області.

Заслуговує на увагу запропонований Лілією Анатоліївною алгоритм для визначення індивідуальної траєкторії розвитку цифрової компетентності та сформовані прогностичні засади управління підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у ЗП(ПТ)О (стор. 197 дисертації).

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих працях. Основні результати дослідження Уклеїної Лілії Анатоліївни були опубліковані в 9 публікаціях, з них: 4 наукові статті у фахових наукових виданнях, затверджених Міністерством освіти і науки України; 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 4 публікації в інших наукових виданнях та матеріалах науково-практичних конференцій.

Ідентичність змісту анотації і основних положень дисертації. Текст анотацій, представлених українською та англійською мовами, є ідентичним та показує основні положення дисертаційного дослідження.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Дисертаційна робота перевірена за допомогою автоматизованої системи, яка підтвердила відсутність академічного плагіату.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи підготовлене Уклеїною Лілією Анатоліївною наукове дослідження, наукове та практичне значення отриманих результатів, варто зазначити низку дискусійних положень у змісті роботи та висловити окремі побажання:

1. У дисертаційному дослідженні (стор. 92 -106) авторка значну увагу приділяє виокремленню організаційно-педагогічних умов управління професійною підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва в освітньому середовищі закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Проте бажано було б виокремити, які саме організаційно-педагогічні умови необхідні для формування ключових навичок у майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у ЗП(ПТ)О, про які зазначено в моделі на стор. 107.

2. У п. 2.2 дисертації представлено схематичне зображення моделі управління професійною підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти і це цілком логічно, однак постає питання щодо обґрунтування блоків авторської моделі у п. 2.3. де наведено методичний супровід впровадження моделі управління професійною підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Робота була б більш структурованою, якби зазначене обґрунтування було б представлено також у п. 2.2.

3. Вважаємо, що робота значно виграла б, якщо б у підрозділі 3.3. поряд з критеріями та показниками управління підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у ЗП(ПТ)О, авторкою були б надані рекомендації керівникам ЗП(ПТ)О щодо удосконалення управління підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у закладі професійної (професійно-технічної) освіти.

4. Попри ретельний аналіз науково-педагогічних праць щодо управління професійною підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти результати дослідження були би більш обґрунтованими і валідними, якби авторка більшою мірою використала у роботі сучасні зарубіжні джерела, які представлені в світовому та європейському освітньо-наукових просторах.

Висловлені зауваження, побажання мають рекомендаційний характер, а тому не знижують наукової і практичної цінності й загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Уклеїної Лілії Анатоліївни.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Достовірність та відповідність отриманих результатів підтверджується репрезентативністю статистичної вибірки ЗП(ПТ)О; поєднанням кількісного аналізу дослідницьких матеріалів; результатами упровадження розробленої дисертанткою моделі. Визнати результати дослідження достовірними дають підставу довідки про впровадження.

Належний ступінь обґрунтованості зумовлений критичним опрацюванням великої кількості джерел.

На основі аналізу рукопису дисертації та публікацій здобувачки, можна вважати, що дисертаційна робота Уклеїної Лілії Анатоліївни на тему «Управління професійною підготовкою майбутніх адміністраторів сфери підприємництва у закладах професійно-технічної освіти» засвідчує завершеність і самостійність проведеного дослідження. За рівнем наукової новизни, теоретичною та практичною значимістю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», (із змінами), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а авторка Уклеїна Лілія Анатоліївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент :

кандидат педагогічних наук,
доцент, професор кафедри педагогіки,
адміністрування і спеціальної освіти ННІМП
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Т. Є. Рожнова

